

पठतु संस्कृतम्

कोविदः

व्याकरणम्

समासः

समास-परिचयः

- समासः ?

अनेकस्य पदस्य एकपदीभवनं समासः ।

- समासः सुबन्तानां एव भवति ।
- समासः तिङन्तानां न भवति ।
- समासः कयोः मध्ये एव भवति ?

समासः पदयोः मध्ये एव भवति ।

समास-परिचयः

- समासे कस्य प्राधान्यम् अस्ति ?

समासे अर्थस्य प्राधान्यम् अस्ति ।

- समासे विशिष्टपदानि?

- पूर्वपदम्
- उत्तरपदम्
- समस्तपदम्
- विग्रह-वाक्यम्

समास-परिचयः

रामः कृष्णः च
रामकृष्णौ

देवस्य आलयः
देवालयः

सीतायाः पतिः
सीतापतिः

कृष्णं फलकम्
कृष्णफलकम्

समास-नियमाः

रामः कृष्णः च विद्यायाः आलयं गच्छतः ।

१) पूर्वोत्तरपदयोः प्रातिपदिकम्	विद्या + आलय
२) सन्धिः	विद्यालय (सवर्णदीर्घः)
३) लिङ्ग-वचन-विभक्ति-निर्णयः	पुं, द्वि, ए
४) समस्तपदम्	विद्यालयम्

रामः कृष्णः च विद्यालयं गच्छतः ।

समास-नियमाः

अहं गणानाम् ईशं नमामि ।

१) पूर्वोत्तरपदयोः प्रातिपदिकम्	गण + ईश
२) सन्धिः	गणेश (गुण-सन्धिः)
३) लिङ्ग-वचन-विभक्ति-निर्णयः	पुं, द्वि, ए
४) समस्तपदम्	गणेशम्

अहं गणेशं नमामि ।

समास-नियमाः

परेषाम् उपकारः पुण्याय कल्पते ।

१) पूर्वोत्तरपदयोः प्रातिपदिकम्	पर + उपकार
२) सन्धिः	परोपकार (गुण-सन्धिः)
३) लिङ्ग-वचन-विभक्ति-निर्णयः	पुं, प्र, ए
४) समस्तपदम्	परोपकारः

परोपकारः पुण्याय कल्पते ।

समास-नियमाः

शबर्या दशरथस्य पुत्राय फलानि दत्तानि ।

- १) पूर्वोत्तरपदयोः प्रातिपदिकम् दशरथ + पुत्र
- २) सन्धिः दशरथपुत्र (सन्धिः नास्ति)
- ३) लिङ्ग-वचन-विभक्ति-निर्णयः पुं, च, ए
- ४) समस्तपदम् दशरथपुत्राय

शबर्या दशरथपुत्राय फलानि दत्तानि ।

समास-नियमाः

जगतः अम्बा सर्वं रक्षति ।

- १) पूर्वोत्तरपदयोः प्रातिपदिकम् जगत् + अम्बा
- २) सन्धिः जगदम्बा (जश्त्व-सन्धिः)
- ३) लिङ्ग-वचन-विभक्ति-निर्णयः स्त्री, प्र, एक
- ४) समस्तपदम् जगदम्बा

जगदम्बा सर्वं रक्षति ।

समास-नियमाः

पूर्वपदस्य प्रातिपदिकं नकारान्तः चेत् नकारस्य लोपः

राज्ञः पुत्रः

राजपुत्रः

धनिनः गृहम्

धनिगृहम्

कर्मणां त्यागः

कर्मत्यागः

गुणिनः सेवा

गुणिसेवा

समासे - अर्थप्राधान्यम्

महाराजस्य पुत्रः युद्धभूमिं गच्छति ।

महाराजपुत्रः युद्धभूमिं गच्छति ।

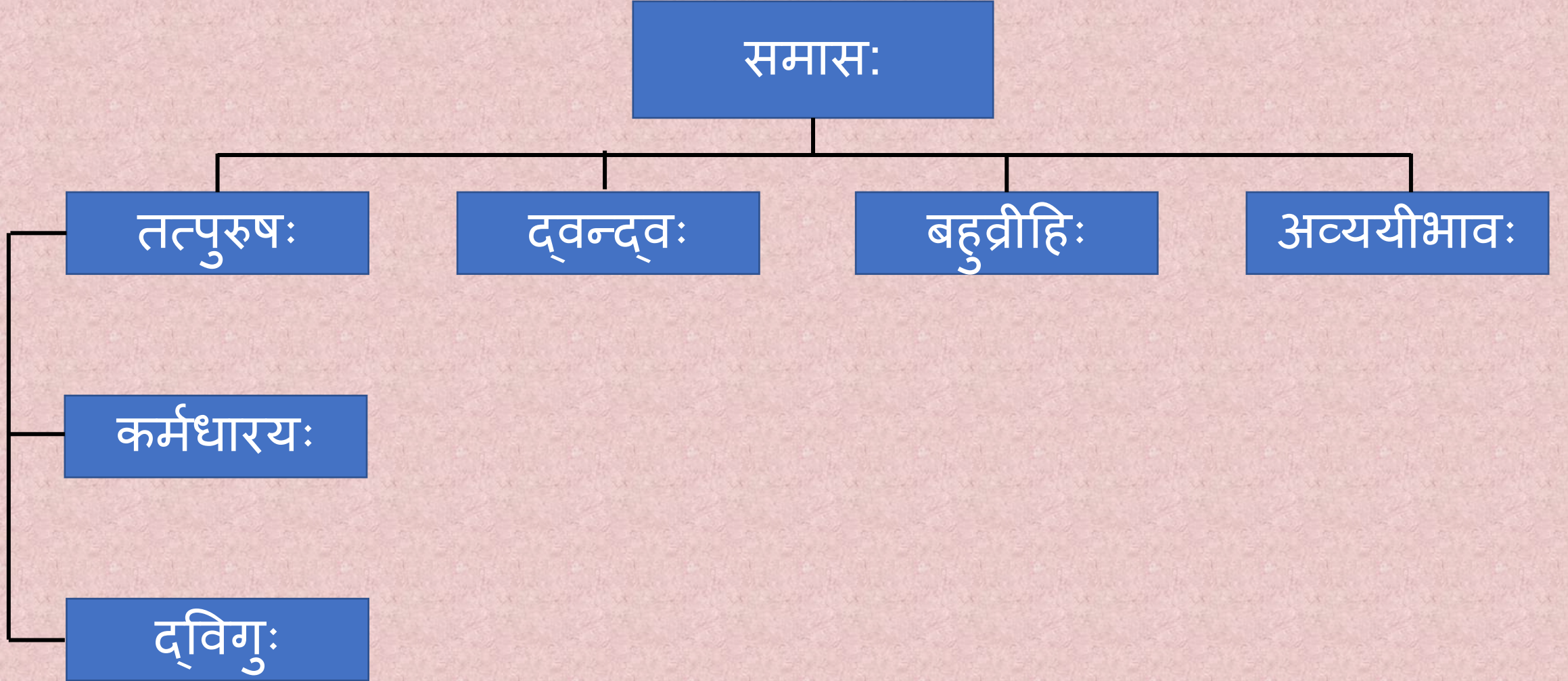

भवति दर्शनं महाराजस्य पुत्रः चोरस्य धावति ।

भवति दर्शनं महाराजपुत्रः चोरस्य धावति ।

समास-प्रभेदाः

समास-प्रभेदाः

समासः	विग्रहवाक्यम्	प्राधान्यम्	समास-नाम
दशरथपुत्रः वनं गतवान् ।	दशरथस्य पुत्रः	उत्तरपदार्थः	तत्पुरुषः
रामकृष्णौ विद्यालयं गच्छतः ।	रामः च कृष्णः च	उभयपदार्थः	द्वन्द्वः
मोदकहस्तः गणेशः	मोदकं हस्ते यस्य सः	अन्यपदार्थः	बहुव्रीहिः
उपकृष्णं गोपिकाः सन्ति ।	कृष्णस्य समीपे	पूर्वपदार्थः	अव्ययीभावः

समासः

- अनेकस्य पदस्य एकपदीभवनं समासः ।
- समासः सुबन्तानां भवति ।
- समासः तिङन्तानां न भवति ।
- समासः पदयोः मध्ये एव भवति ।
- समासे अर्थस्य प्राधान्यम् अस्ति ।

समासः

- पूर्वोत्तरपदयोः प्रातिपदिकम्
- सन्धिः
- लिङ्ग-वचन-विभक्ति-निर्णयः
- समस्तपदम्